

PSTET SOCIAL STUDIES PREVIOUS JANUARY **PAPER-II SOCIAL SCIENCE EXAM. PAPER 2020**

Section-A : Child Development and Pedagogy (Q. Nos. 1 to 30)

ਭਾਗ-A : ਬਾਲ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਆ ਸ਼ਾਸਤਰ (ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ : 1 – 30)

- According to the ....., the more you do something, the better you are it.
 (a) Law of effect (b) Law of exercise
 (c) Law of readiness (d) Law of connectionism
- The ..... says, we are motivated to gain rewards and avoid punishments
 (a) Law of effect (b) Law of exercise
 (c) Law of readiness (d) Law of connectionism
- The study of the physical, social and mental aspects of aging is called
 (a) Genetics (b) Esthetics
 (c) Gerontology (d) Clinical Psychology
- To break Information into parts and to examine the Information called
 (a) Analyzing (b) Evaluating
 (c) Originating (d) Synthesizing
- Which of the following is not related to principles of growth and development ?
 (a) Principle of continuity
 (b) Principle of Integration
 (c) Principle of classification
 (d) Principle of individuality
- Verbal Intelligence test are the better option for
 (a) Literate persons (b) Illiterate persons
 (c) Small children (d) Special children
- Learning disabilities may occur due to all of the following except
 (a) The teachers way of teaching
 (b) Mental retardation
 (c) Prenatal use of alcohol
 (d) Meningitis during infancy
- ਕਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ..... ਜਿਤਨਾ ਤੁਸੀਂ ਕੁਝ ਵਧੇਰੇ ਕਰੋਗੇ ਉਤਨੇ ਤੁਸੀਂ ਬਿਹਤਰ ਹੋਵੋਗੇ ?
 (a) ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਾ ਨੇਮ (b) ਮੁਹਾਰਤ ਦਾ ਨੇਮ
 (c) ਤਿਆਰ ਹੋਣ ਦਾ ਨੇਮ (d) ਸਬੰਧਵਾਦ ਦਾ ਨੇਮ
- ਕਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਅਸੀਂ ਇਨਾਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਤੋਂ ਬੱਚਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰੇ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ?
 (a) ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੇ ਨੇਮ ਅਨੁਸਾਰ (b) ਵਰਤੋਂ ਦੇ ਨੇਮ ਅਨੁਸਾਰ
 (c) ਤਿਆਰੀ ਹੋਣ ਦੇ ਨੇਮ ਅਨੁਸਾਰ
 (d) ਸਬੰਧਵਾਦ ਦੇ ਨੇਮ ਅਨੁਸਾਰ
- ਉਮਰ ਦੇ ਵੱਧਣ ਕਾਰਨ ਸਰੀਰਕ, ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਪਖਾਂ ਦੇ ਅਧਿਐਨ ਨੂੰ ਕੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ?
 (a) ਉਤਪਤੀ ਵਿਗਿਆਨ (b) ਸੋਹਜਵਾਦ
 (c) ਬਿਰਧ ਰੋਗ ਵਿਗਿਆਨ (d) ਨਿਦਾਨਕ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ
- ਸੂਚਨਾ ਨੂੰ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡ ਕੇ ਸੂਚਨਾ ਦੀ ਪਰਖ ਕਰਨ ਨੂੰ ਕੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ?
 (a) ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਨਾ (b) ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨਾ
 (c) ਮੌਲਿਕਤਾ (ਸਥਾਪਤ ਕਰਨਾ)
 (d) ਸੰਸਲੇਸ਼ਣ ਕਰਨਾ
- ਨਿਮਨ-ਦਰਜ਼ ਵਿਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਵਾਧੇ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਨੇਮਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ?
 (a) ਨਿਰੰਤਰਤਾ ਦਾ ਨੇਮ (b) ਸਮੁੱਚਤਾ ਦਾ ਨੇਮ
 (c) ਵਰਗੀਕਰਣ ਦਾ ਨੇਮ (d) ਵਿਅਕਤੀਗਤਤਾ ਦਾ ਨੇਮ
- ਮੌਖਿਕ (ਸ਼ਾਬਦਿਕ) ਬੁਧੀ ਦੀ ਪਰਖ ਕਿਸ ਲਈ ਬਿਹਤਰ ਵਿਕਲਪ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ?
 (a) ਸਾਖਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਲਈ (b) ਅਨਪੜ੍ਹਾਂ ਲਈ
 (c) ਛੋਟੇ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ (d) ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ
- ਸਿੱਖਿਆ ਦੀਆਂ ਅਪੰਗਤਾਵਾਂ ਨਿਮਨ-ਦਰਜ਼ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਭ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਵਾਪਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ?
 (a) ਅਧਿਆਪਕ ਦੀ ਅਧਿਆਪਨ ਵਿਧੀ ਕਾਰਨ
 (b) ਮਾਨਸਿਕ ਉਣੋਪਣ ਕਾਰਨ
 (c) ਪ੍ਰਸੂਤ ਪੂਰਵ ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਸੇਵਨ ਕਾਰਨ
 (d) ਸ਼ਿਸ਼ੂ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਦਿਮਾਗ ਦੀਆਂ ਝਿਲੀਆਂ ਦੀ ਸੋਜ ਕਾਰਨ

8. Which one of the following is the affair of learning ?
 (a) Natural (b) Personal
 (c) Social (d) All of the above
9. Inclusion of children with special needs
 (a) is an unrealistic goal
 (b) is determined to children without disabilities
 (c) will increase the burden on schools
 (d) requires a change in attitude, a content and approach to teaching
10. The cephalocaudal principle to development explains how development proceeds from
 (a) general to specific functions
 (b) differentiated to integrated functions
 (c) head to toe
 (d) rural to urban areas
11. The most important factor influence human intelligence is
 (a) Heredity (b) Environment
 (c) Both of the above (d) None of the above
12. Generally, the baby expresses smiling emotion when its face or cheeks are touched gently. It happens due to
 (a) Reflex actions (b) Emotional reactions
 (c) Display of good gestures
 (d) Conditioning
13. Social stratification can be expressed as
 (a) The characteristics denoting socio-economic structure in the society
 (b) The level of a family in the caste hierarchy of their community
 (c) Classification based on the demography of the population
 (d) The difference denoting the level of social respect
14. The meaning of personalized teaching is
 (a) To teach children personality
 (b) To give tuition individually
 (c) To teach children as per their abilities
 (d) None of the above
15. Which one of the following factors does not influence the child's development ?
 (a) Heredity (b) Culture
 (c) Achievement (d) Growth
8. ਨਿਮਨ-ਦਰਜ਼ ਵਿਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ?
 (a) ਪ੍ਰਕਿਰਤਿਕ (ਸੁਭਾਵਕ) (b) ਨਿੱਜੀ
 (c) ਸਮਾਜਿਕ (d) ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੇ
9. ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਲੋੜਾਂ ਵਾਲੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨਾ ਕੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ?
 (a) ਅਣਯੋਗਤਾ ਟੀਚਾ ਹੋਵੇਗਾ
 (b) ਅਧਿਕਤਾਵਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਹੋਵੇਗਾ
 (c) ਸਕੂਲ ਲਈ ਬੋਝ ਵਧਾ ਦੇਵੇਗਾ
 (d) ਰਵਾਇਤ, ਸਮੱਗੀ ਅਤੇ ਅਧਿਆਪਨ ਪ੍ਰਤੀ ਪਹੁੰਚ ਵਿਚ ਬਦਲਾਵ ਦੀ ਲੋੜ ਪਵੇਗੀ
10. ਸੈਫਾਲੋਕਾਡਲ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਨੇਮ ਦਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਕਾਸ ਕਿਵੇਂ ਚਲਦਾ ਹੈ ?
 (a) ਸਾਧਾਰਨ ਤੋਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਾਰਜਾਂ ਵਲ
 (b) ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤੋਂ ਸਮੁੱਚੇ ਕਾਰਜਾਂ ਵਲ
 (c) ਸਿਰ ਤੋਂ ਪੈਰਾਂ ਵਲ
 (d) ਪੇਂਡੂ ਤੋਂ ਸ਼ਹਿਰੀ ਖੇਤਰਾਂ ਵਲ
11. ਮਨੁੱਖੀ ਬੁਧੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਪੱਖ ਕਿਹੜਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ?
 (a) ਵਿਰਸਾ (b) ਵਾਤਾਵਰਣ
 (c) ਉਪਰੋਕਤ ਦੋਵੇਂ (d) ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ
12. ਅਕਸਰ ਕਿਸੇ ਵਲੋਂ ਪੋਲੇ ਜਿਹੇ ਚਿਹਰਾ ਅਤੇ ਗਲਾਂ ਛੋਹੇ ਜਾਣ 'ਤੇ ਬੱਚੇ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਦਾ ਭਾਵ ਪ੍ਰਗਟਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਇਸ ਕਾਰਨ ਵਾਪਰਦਾ ਹੈ ?
 (a) ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆ ਵਜੋਂ (b) ਭਾਵਨਾਤਮਕ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ
 (c) ਚੰਗੀਆਂ ਹਰਕਤਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ
 (d) ਅਨੁਕੂਲਣ ਕਾਰਨ
13. ਸਮਾਜਿਕ ਦਰਜੇਬੰਦੀ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ?
 (a) ਸਮਾਜ ਵਿਚਲੀ ਸਮਾਜਿਕ-ਆਰਥਿਕ ਸੰਰਚਨਾ ਪ੍ਰਗਟਾਉਣ ਵਾਲੇ ਲੱਛਣ ਵਜੋਂ
 (b) ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਿਚ, ਜਾਤ ਦੀ ਦਰਜੇਬੰਦੀ ਵਿਚ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਪੱਧਰ ਵਜੋਂ
 (c) ਵਸੋਂ ਦੇ ਜਨ-ਅੰਕੜਾ ਵਿਗਿਆਨ ਉੱਤੇ ਆਧਾਰਤ ਵਰਗੀਕਰਣ ਵਜੋਂ
 (d) ਸਮਾਜਿਕ ਸਤਿਕਾਰ ਦੀ ਪੱਧਰ ਪ੍ਰਗਟਾਉਣ ਵਾਲੇ ਵੱਖਰੇਵੇਂ ਵਜੋਂ
14. ਨਿੱਜੀ ਪੱਧਰ ਦੇ ਅਧਿਆਪਨ ਦਾ ਅਰਥ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ?
 (a) ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਨਿੱਜੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਾਉਣਾ
 (b) ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਟਿਊਸ਼ਨ ਪੜ੍ਹਾਉਣਾ
 (c) ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪੜ੍ਹਾਉਣਾ
 (d) ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ
15. ਨਿਮਨ-ਦਰਜ਼ ਵਿਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਪੱਖ ਬੱਚੇ ਦੀ ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ?
 (a) ਵਿਰਸਾ (b) ਸਭਿਆਚਾਰ
 (c) ਪ੍ਰਾਪਤੀ (d) ਵਾਧਾ

16. Inclusion of children with special needs
  - (a) is an unrealistic goal
  - (b) is detrimental to children without disabilities
  - (c) will increase the burden on schools
  - (d) requires a change in attitude content and approach to teaching
17. A child with hearing Impairment
  - (a) Should be sent only to a school for the hearing impaired and not to a regular school
  - (b) Will not benefit from academic education only and should be given vocational training instead
  - (c) Can do very well in a regular school if suitable facilitation and resources are provided
  - (d) Will never be able to perform on a par with classmates in a regular school
18. Which of the following is a characteristic of a gifted learner ?
  - (a) He gets aggressive and frustrated
  - (b) He can feel under stimulated and bored if the class activities are not challenging enough
  - (c) He is highly temperamental
  - (d) He engages in ritualistic behaviour like hand flapping, rocking etc.
19. A few students in your class are exceptionally bright, you will teach them.
  - (a) Along with the class
  - (b) Along with the higher class
  - (c) By using enriched programmes
  - (d) Only when they want
20. A problem child is
  - (a) Pampering guardians
  - (b) Hereditary problems.
  - (c) IQ problems
  - (d) Physical problems
21. Which from the following should be used to decrease minor inappropriate behaviour ?
  - (a) Praise
  - (b) Reward
  - (c) Strictness
  - (d) Ignorance
16. ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਲੋੜਾਂ ਵਾਲੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨਾ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ?
  - (a) ਗੈਰ-ਯਥਾਰਥਕ ਟੀਚਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ
  - (b) ਅਧਿਕਤਾਵਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ
  - (c) ਸਕੂਲਾਂ ਉੱਤੇ ਬੋਝ ਵਧੇਗਾ
  - (d) ਰਵਾਈਏ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲੀ ਦੀ ਲੋੜ ਪਵੇਗੀ, ਅਧਿਆਪਨ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਅਤੇ ਪਹੁੰਚ ਵੱਖਰੀ ਹੋਵੇਗੀ
17. ਸੁਣਨ ਦੇ ਪਖੰ ਅਧਿਕ ਬੱਚਾ
  - (a) ਸੁਣਨ ਦੇ ਪਖੰ ਅਧਿਕ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਸਕੂਲ ਭੇਜਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਸਾਧਾਰਨ ਸਕੂਲ ਨਹੀਂ ਭੇਜਣਾ ਚਾਹੀਦਾ
  - (b) ਅਕਾਦਮਿਕ ਸਿਖਿਆ ਲਾਭਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ, ਇਸ ਦੀ ਥਾਂ ਕਿੱਤਾ-ਮੁਖੀ ਸਿਖਲਾਈ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ
  - (c) ਸਾਧਾਰਨ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਚਲ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਉੱਕਵੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਅਤੇ ਸਰੋਤ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਜਾਣ
  - (d) ਸਾਧਾਰਨ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਹੋਰ ਬੱਚਿਆਂ ਵਰਗੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਵਿਖਾ ਸਕੇਗਾ
18. ਨਿਮਨ-ਦਰਜ਼ ਵਿਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਹੋਣਹਾਰ ਬੱਚੇ ਦਾ ਲੱਛਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ?
  - (a) ਉਹ ਆਕ੍ਰਮਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਉਪਰਾਮ ਹੋਵੇਗਾ
  - (b) ਜੇ ਕਲਾਸ ਦੇ ਕਾਰਜ ਚੁਣੌਤੀ ਭਰੇ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ ਤਾਂ ਉਹ ਉਤੇਜਨਾਹੀਣ ਅਤੇ ਅਕਿੱਵਾਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰੇਗਾ
  - (c) ਆਪਣੀ ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਕਰੇਗਾ
  - (d) ਉਹ ਹੱਥ ਉਛਾਲਣ ਅਤੇ ਇਧਰ-ਉਧਰ ਹਿੱਲਣ ਦੇ ਕਰਮਕਾਂਡ ਵਿਚ ਰੁਝੇਗਾ
19. ਤੁਹਾਡੀ ਕਲਾਸ ਵਿਚ ਕੁਝ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਵਿਲੱਖਣ ਯੋਗਤਾ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਕਿਵੇਂ ਪੜ੍ਹਾਓਗੇ ?
  - (a) ਕਲਾਸ ਦੇ ਨਾਲ
  - (b) ਉਚੇਰੀ ਕਲਾਸ ਨਾਲ
  - (c) ਵਧੇਰੇ ਸਮੱਗਰੀ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਰਤ ਕੇ
  - (d) ਕੇਵਲ ਉਦੋਂ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਚਾਹੁਣਗੇ
20. ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਵਾਲਾ ਵਿਗਿਆਨ ਬੱਚਾ ਕੌਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ?
  - (a) ਲਾਡ-ਲਡਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸਰਪ੍ਰਸਤਾਂ ਕਾਰਨ
  - (b) ਵਿਰਸੇ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਕਾਰਨ
  - (c) IQ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਕਾਰਨ
  - (d) ਸਰੀਰਕ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਕਾਰਨ
21. ਨਿਮਨ-ਦਰਜ਼ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਨਿਕੇ-ਮੋਟੇ ਗੈਰ-ਵਾਜਬ ਵਿਹਾਰ ਨੂੰ ਘਟਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ?
  - (a) ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਨਾਲ
  - (b) ਇਨਾਮ ਨਾਲ
  - (c) ਸਖਤੀ ਨਾਲ
  - (d) ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਨ ਨਾਲ

22. The conclusion of a deductive argument is
  - (a) Certain
  - (b) Probable
  - (c) Experience
  - (d) Observation
23. Rousseau advocated an educational method with consisted of removing the child from
  - (a) School
  - (b) Burden
  - (c) Society
  - (d) Past-memory
24. A priori knowledge is knowledge that is known independently of
  - (a) Analysis
  - (b) Evidence
  - (c) Experience
  - (d) Information
25. A posterior knowledge is knowledge that is known by
  - (a) Analysis
  - (b) Evidence
  - (c) Experience
  - (d) Information
26. According to John Locke, a child's mind does not contain any
  - (a) Memory
  - (b) Imagination
  - (c) Observation
  - (d) Innate ideas
27. The application of ideas, knowledge and skills to achieve the desired results is called
  - (a) Critical thinking
  - (b) Problem solving
  - (c) Deductive method
  - (d) Reasoned arguments
28. According to Robert Steinberg, the three different types of required intelligence for creativity are
  - (a) Analytical, critical and practical
  - (b) Abstract, synthetic and analytical
  - (c) Synthetic, analytic and practical
  - (d) Analytical, observation and practical
29. The connection between stimulus and response is called
  - (a) Receiving-accepting paradigm
  - (b) Stimulus-response paradigm
  - (c) Receiving-accepting bond
  - (d) Stimulus-response bond
30. The ..... the stimulus-response bond (S-R bond), the better a person has learned the lesson
  - (a) Stable
  - (b) Weaker
  - (c) Stronger
  - (d) Unstable
22. ਨਿਗਮਨੀ ਬਹਿਸ ਦਾ ਨਿਸ਼ਕਰਸ਼ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ?
  - (a) ਸਪਸ਼ਟ (ਨਿਸਚਿਤ)
  - (b) ਸੰਭਾਵੀ
  - (c) ਅਨੁਭਵ
  - (d) ਨਿਰੀਖਣ
23. ਰੂਸੋ ਨੇ ਅਜਿਹੀ ਸਿਖਿਆ ਵਿਧੀ ਦੀ ਵਕਾਲਤ ਕੀਤੀ ਸੀ ਜਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਕਿਥੋਂ ਹਟਾਉਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ
  - (a) ਸਕੂਲ ਤੋਂ
  - (b) ਬੋਝ ਤੋਂ
  - (c) ਸਮਾਜ ਤੋਂ
  - (d) ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਤੋਂ
24. ਪੂਰਵਵਰਤੀ ਗਿਆਨ ਨਿਮਨ-ਦਰਜ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸ ਤੋਂ ਸੁਤੰਤਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ?
  - (a) ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ
  - (b) ਸਬੂਤ
  - (c) ਅਨੁਭਵ
  - (d) ਸੂਚਨਾ
25. ਪਿੱਛਲਕਾਰੀ ਗਿਆਨ ਕਿਸ ਰਾਹੀਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ?
  - (a) ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ
  - (b) ਸਬੂਤ
  - (c) ਅਨੁਭਵ
  - (d) ਸੂਚਨਾ
26. ਜੋਨ ਲੌਕ ਅਨੁਸਾਰ ਬੱਚੇ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਕੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ?
  - (a) ਯਾਦਾਂ
  - (b) ਕਲਪਨਾ
  - (c) ਨਿਰੀਖਣ
  - (d) ਜਨਮਜਾਤ ਵਿਚਾਰ
27. ਇੱਛਿਤ ਨਤੀਜੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਚਾਰਾਂ, ਗਿਆਨ ਅਤੇ ਮੁਹਾਰਤਾਂ ਦੇ ਵਰਤਣ ਨੂੰ ਕੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ?
  - (a) ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਸੋਚ
  - (b) ਸਮੱਸਿਆ ਸਮਾਧਾਨ
  - (c) ਨਿਗਮਨੀ ਵਿਧੀ
  - (d) ਦਲੀਲਯੁਕਤ ਤਰਕ
28. ਰਾਬਰਟ ਸਟੇਨਬਰਗ ਅਨੁਸਾਰ ਸਿਰਜਣਾਤਮਕਤਾ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀ ਭੂਧੀ ਦੀਆਂ ਕਿਹੜੀਆਂ ਤਿੰਨ ਕਿਸਮਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ?
  - (a) ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣੀ, ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਅਤੇ ਵਿਹਾਰਕ
  - (b) ਸੂਖਮ, ਸੰਸਲੇਸ਼ਣੀ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣੀ
  - (c) ਸੰਸਲੇਸ਼ਣੀ, ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣੀ ਅਤੇ ਵਿਹਾਰਕ
  - (d) ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣੀ, ਨਿਰੀਖਣ ਅਤੇ ਵਿਹਾਰਕ
29. ਉਤੇਜਕ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਵਿਚਲੇ ਸਬੰਧ ਨੂੰ ਕੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ?
  - (a) ਪ੍ਰਾਪਤ-ਪ੍ਰਵਾਨ ਦੀ ਉਦਾਹਰਣ
  - (b) ਉਤੇਜਕ-ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਦੀ ਉਦਾਹਰਣ
  - (c) ਪ੍ਰਾਪਤ-ਪ੍ਰਵਾਨ ਦਾ ਸਬੰਧ
  - (d) ਉਤੇਜਕ-ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਦਾ ਸਬੰਧ
30. ਉਤੇਜਕ-ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਬਾਂਡ (S-R bond) ਜੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਸਬਕ ਸਿਖ ਲਿਆ ਹੋਵੇ ਉਹ ਉਤਨਾ ਬਿਹਤਰ ਹੋਵੇਗਾ
  - (a) ਸੰਤੁਲਤ (ਸਥਿਰ)
  - (b) ਵਧੇਰੇ ਕਮਜ਼ੋਰ
  - (c) ਵਧੇਰੇ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ
  - (d) ਅਸਥਿਰ

ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ (ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ : 31 – 60)

31. ਭਾਸ਼ਾ ਸਿੱਖਿਆ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਅਧਿਆਪਕ ਨੂੰ ਦੇਖਣ-ਸੁਣਨ ਦੇ ਸਹਾਇਕ ਸਾਧਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਚੋਣ ਕਿਹੜੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ?

- (a) ਦੇਖਣ-ਸੁਣਨ ਸਾਧਨ ਦਾ ਕੋਈ ਵਿੱਦਿਅਕ ਮੁੱਲ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।
- (b) ਦੇਖਣ-ਸੁਣਨ ਉਪਕਰਨ ਪਾਠ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹੋਵੇ।
- (c) ਦੇਖਣ-ਸੁਣਨ ਸਾਧਨ ਅਸਲੀ ਵਸਤੂ ਦੀ ਸੱਚੀ, ਠੀਕ ਤੇ ਅਸਲੀ ਬਦਲ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰੇ।
- (d) ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੇ

32. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀਆਂ ਭਾਸ਼ਾ ਸੰਬੰਧੀ ਤਰੁੱਟੀਆਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਪੰਜਾਬੀ ਅਧਿਆਪਨ ਦੀ ਕਿਹੜੀ ਉਪਚਾਰੀ ਵਿਧੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ?

- (a) ਗੁੱਟ ਉਪਚਾਰ ਵਿਧੀ
- (b) ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਉਪਚਾਰ ਵਿਧੀ
- (c) ਸਮੂਹਿਕ ਉਪਚਾਰ ਵਿਧੀ
- (d) ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੇ

33. ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਸਹਾਇਕ ਸਾਧਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ 'ਜਾਦੂ ਦੀ ਲਾਲਟੈਣ' ਅਤੇ 'ਐਪੀਡਾਇਸਕੋਪ' ਦਾ ਆਧੁਨਿਕ ਰੂਪ ਵਾਲਾ ਸਾਧਨ ਕਿਹੜਾ ਹੈ ?

- (a) ਓਵਰਹੈੱਡ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਰ
- (b) ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ
- (c) ਕੰਪਿਊਟਰ
- (d) ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ

34. ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਅੱਖਰ ਰਚਨਾ (ਲਿਖਤ) ਸਿਖਾਉਣ ਲਈ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜੀ ਵਿਧੀ ਸਹੀ ਹੈ ?

- (a) ਲਿਖੇ ਅੱਖਰ ਉੱਤੇ ਕਲਮ ਚਲਾਉਣਾ
- (b) ਬੋਲ ਲਿਖਤ ਵਿਧੀ
- (c) ਵੇਖ ਲਿਖਤ ਵਿਧੀ
- (d) ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ

35. ਜਿਹਾ ਦੁੱਧ, ਤੇਹੀ ਬੁੱਧ ਅਖਾਣ ਕਿਹੜੇ ਅਰਥਾਂ ਦਾ ਧਾਰਨੀ ਹੈ ?

- (a) ਜਿਹਾ ਦੁੱਧ ਪੀਉਗੇ, ਅਕਲ ਉਹੇ ਜਿਹੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ
- (b) ਦੁੱਧ ਪੀਣ ਨਾਲ ਬੁੱਧੀ ਤੇਜ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ
- (c) ਜੇਹਾ ਕਰੋਗੇ, ਤੇਹਾ ਭਰੋਗੇ
- (d) ਮਾਂ ਦੇ ਸੁਭਾਅ 'ਤੇ ਆਦਤਾਂ ਦਾ ਅਸਰ ਧੀਆਂ-ਪੁੱਤਾਂ 'ਤੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ

36. ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਵਿਅੰਜਨ ਪੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਫਟਕਵਾਂ ਵਿਅੰਜਨ ਕਿਹੜਾ ਹੈ ?

- (a) ਰ
- (b) ਖ
- (c) ਫ
- (d) ਙ

ਹੇਠ ਲਿਖੀ ਵਾਰਤਕ ਟੁਕੜੀ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹੋ ਅਤੇ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਦਿਓ (37-43) :

ਮੁੱਖ ਤੌਰ ਤੇ ਲੋਕ ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਪਹਿਲੀ ਕਿਸਮ ਦੇ ਸੁਪਨਸਾਜ਼ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਵੱਡੀਆਂ-ਵੱਡੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਹਰ ਕੰਮ ਦਾ ਅਰੰਭ ਜੋਸ਼ ਨਾਲ, ਬੈਂਡ-ਵਾਜੇ ਨਾਲ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਸਾਹਮਣੇ ਕੁਝ ਕਦਮਾਂ 'ਤੇ ਹੀ ਪਹੁੰਚਣਾ ਹੋਵੇ। ਬੈਂਡ-ਵਾਜਾ ਚੁੱਪ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੀ, ਇਹ ਢੇਰੀ ਢਾਹ ਬਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਖ਼ਤ ਮਿਹਨਤ ਕਰਨ ਦੀ ਆਦਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਇਹ ਮਲਾਈ ਖਾਣ ਦੇ ਚਾਹਵਾਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਭਾਵੁਕ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿਸੇ ਨਵੀਂ ਚੀਜ਼ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਜਾਂਦਿਆਂ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ

ਪੁਰਾਣੀ ਚੀਜ਼ ਵਿੱਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਮੁੱਕ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਅਰੰਭ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਕਰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਮੁਕੰਮਲ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਦੂਜੀ ਕਿਸਮ ਦੇ ਜੋ ਅਰੰਭਦੇ ਹਨ, ਉਸਨੂੰ ਅਕਸਰ ਮੁਕਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਮੁਕਾਉਣ ਦੀ ਕਾਹਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਕਾਰਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਦਾ ਅੰਤਲਾ ਭਾਵ ਸੰਤੋਖਜਨਕ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਹ ਕੁਝ ਯਾਦਗਾਰੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸੰਸਾਯੋਗ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਇਹ ਗੁਜ਼ਾਗ ਹੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਉਂਤਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਤੀਜੀ ਕਿਸਮ ਦੇ ਲੋਕ ਵਿਉਂਤ ਬਣਾ ਕੇ, ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਸਰਮਾਏ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਲਾ ਕੇ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਦਾ ਪੂਰਵ ਅਨੁਮਾਨ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਮਝਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਹਿਯੋਗ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਕੰਮ ਮੁਕੰਮਲ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਕੰਮ ਦੇ ਅੰਤਲੇ ਭਾਗ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਪੰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸੁਹਜ ਅਤੇ ਸਲੀਕੇ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਹੰਢਣਸਾਰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਚੰਗੇਰਾ, ਉਪਯੋਗੀ ਜੀਵਨ ਜਿਉਂਦੇ ਹਨ।

37. ਉਪਰੋਕਤ ਪੈਰਾ ਕਿਸ ਲੇਖਕ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੈ ?

- (a) ਖੁਸ਼ਵੰਤ ਸਿੰਘ ਕੰਵਲ
- (b) ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕਪੂਰ
- (c) ਬਲਵੰਤ ਗਾਰਗੀ
- (d) ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਕੰਵਲ

38. ਉਪਰੋਕਤ ਪੈਰਾ ਦਾ ਢੁੱਕਵਾਂ ਸਿਰਲੇਖ ਚੁਣੋ :

- (a) ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ
- (b) ਮਨੁੱਖੀ ਸੁਭਾਅ ਦੀਆਂ ਵੰਨਗੀਆਂ
- (c) ਮਨੁੱਖੀ ਵਿਵਹਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਰ
- (d) ਮਨੁੱਖੀ ਆਦਤਾਂ

39. ਇਹ ਹਰ ਕੰਮ ਦਾ ਅਰੰਭ ਜੋਸ਼ ਨਾਲ, ਬੈਂਡ-ਵਾਜੇ ਨਾਲ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਵਾਕ ਵਿੱਚ ਬੈਂਡ-ਵਾਜੇ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਿਸ ਪਰਿਪੇਖ ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਹੈ ?

- (a) ਬੈਂਡ-ਵਾਜੇ ਵਜਾ ਕੇ ਕਰਦੇ ਹਨ
- (b) ਲਗਨ ਨਾਲ ਕਰਦੇ ਹਨ
- (c) ਹੁੰਮ-ਹੁੰਮਾ ਕੇ ਕਰਦੇ ਹਨ
- (d) ਕਾਹਲੀ-ਕਾਹਲੀ ਕਰਦੇ ਹਨ

40. ਇਹ ਅਰੰਭ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਕਰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਮੁਕੰਮਲ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਵਾਕ ਵਿੱਚ ਪਰ ਸ਼ਬਦ ਵਿਆਕਰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀ ਹੈ ?

- (a) ਕਾਰਕ
- (b) ਯੋਜਕ
- (c) ਸੰਬੰਧਕ
- (d) ਵਿਸਮਿਕ

41. ਇਹ ਹੰਢਣਸਾਰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਵਾਕ ਵਿੱਚ ਹੰਢਣਸਾਰ ਸ਼ਬਦ ਵਿਆਕਰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀ ਹੈ ?

- (a) ਗਿਣਤੀਵਾਚਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ
- (b) ਪਰਿਮਾਣਵਾਚਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ
- (c) ਗੁਣਵਾਚਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ
- (d) ਨਿਸ਼ਚੇਵਾਚਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ

42. ਕਿਹੜੀ ਕਿਸਮ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਦਾ ਅੰਤਲਾ ਭਾਗ ਸੰਤੋਖਜਨਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ?

- (a) ਪਹਿਲੀ ਕਿਸਮ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ
- (b) ਦੂਜੀ ਕਿਸਮ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ
- (c) ਤੀਜੀ ਕਿਸਮ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ
- (d) ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ

43. ਢੇਰੀ ਢਾਹ ਬਹਿਣਾ ਦਾ ਸਮਾਨਾਰਥਕ ਨਹੀਂ ਹੈ :

- (a) ਹੌਸਲਾ ਹਾਰ ਜਾਣਾ
- (b) ਹਾਰ ਮੰਨ ਲੈਣਾ
- (c) ਦਿਲ ਛੱਡ ਜਾਣਾ
- (d) ਫਤਹਿ ਕਰ ਲੈਣਾ

ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕਾਵਿ-ਰੂਪ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਦਿਓ (44-51) :

ਅੰਨ ਦਾਤਾ!
ਮੇਰੀ ਜੀਭ 'ਤੇ ਤੇਰਾ ਲੂਣ ਏ
ਤੇਰਾ ਨਾਂ-ਮੇਰੇ ਬਾਪ ਦਿਆਂ ਹੋਠਾਂ 'ਤੇ
ਤੇ ਮੇਰੇ ਇਸ ਬੁੱਤ ਵਿੱਚ ਮੇਰੇ ਬਾਪ ਦਾ ਖੂਨ ਏ!
ਮੈਂ ਕਿਵੇਂ ਬੋਲਾਂ!
ਮੇਰੇ ਬੋਲਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬੋਲ ਪੈਂਦਾ ਏ ਤੇਰਾ ਅੰਨ।
ਕੁਝ ਕੁ ਬੋਲ ਸਨ, ਪਰ ਅਸੀਂ ਅੰਨ ਦੇ ਕੀੜੇ
ਤੇ ਅੰਨ ਭਾਰ ਹੋਠਾਂ-ਉਹ ਦੱਬ ਗਏ ਹਨ।
ਅੰਨ ਦਾਤਾ!
ਕਾਮੇ ਮਾਂ ਬਾਪ ਦਿੱਤੇ ਕਾਮੇ ਨੇ ਜੰਮ, ਕਾਮੇ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ ਸਿਰਫ ਕੰਮ।
ਬਾਕੀ ਵੀ ਤਾਂ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਇਹੋ ਜੀ ਚੰਮ
ਉਹ ਵੀ ਇੱਕ ਕੰਮ ਇਹ ਵੀ ਇੱਕ ਕੰਮ

ਅੰਨ ਦਾਤਾ!
ਮੈਂ ਚੰਮ ਦੀ ਗੁੱਡੀ ਖੋਲ ਲੈ, ਖਿਡਾ ਲੈ!
ਲਹੂ ਦਾ ਪਿਆਲਾ ਪੀ ਲੈ ਪਿਲਾ ਲੈ!
ਤੇਰੇ ਸਾਰੇ ਖੜ੍ਹੀ ਹਾਂ ਅਹਿ, ਵਰਤਣ ਦੀ ਸੈ, ਜਿਵੇਂ ਚਾਹੇ ਵਰਤ ਲੈ!
ਉੱਗੀ ਹਾਂ, ਪਿਸੀ ਹਾਂ, ਗੁੱਡੀ ਹਾਂ, ਵਿਲੀ ਹਾਂ
ਤੇ ਅੱਜ ਤੱਤੇ ਤਵੇ ਉੱਤੇ ਜਿਵੇਂ ਚਾਹੇ ਪਰਤ ਲੈ!
ਮੈਂ ਬੁਰਕੀ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਜਿਵੇਂ ਚਾਹੇ ਨਿਗਲ ਲੈ!
ਤੇ ਤੂੰ ਲਾਵੇ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਜਿੰਨਾ ਚਾਹੇ ਪਿਘਲ ਲੈ!
ਲਾਵੇ 'ਚ ਲਪੇਟ ਲੈ! ਕਦਮਾਂ ਤੇ ਖੜ੍ਹੀ ਹਾਂ ਬਾਹਵਾਂ 'ਚ ਸਮੇਟ ਲੈ!
ਚੁੰਮ ਲੈ, ਚੱਟ ਲੈ, ਤੇ ਫੇਰ ਰਹਿੰਦ ਖੁੰਹਦ ਉਹਦਾ ਵੀ ਕੁਝ ਵੱਟ ਲੈ!
ਅੰਨ ਦਾਤਾ!

ਮੇਰੀ ਜ਼ਬਾਨ ਤੇ ਇਨਕਾਰ! ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦੇ!
..... ਹਾਂ ..... ਪਿਆਰ ..... ਇਹ ਤੇਰੇ ਮਤਲਬ ਦੀ ਸ਼ੈ ਨਹੀਂ .....

44. ਉਪਰੋਕਤ ਕਾਵਿ ਰਚਨਾ ਅੰਨਦਾਤਾ ਦਾ ਰਚਨਹਾਰਾ ਕੌਣ ਹੈ ?

- (a) ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਦਿਲ (b) ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ
(c) ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਪਾਸ਼ (d) ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ

45. ਕਵਿਤਾ ਅੰਨਦਾਤਾ ਕਿਸ ਕਾਵਿ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਵਿੱਚ ਅੰਕਿਤ ਹੈ ?

- (a) ਸਾਵੇ ਪੱਤਰ (b) ਲੋਹ ਕਥਾ
(c) ਪੱਥਰ ਗੀਟੇ (d) ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸੂਰਜ

46. ਕਾਵਿ ਰਚਨਾ 'ਅੰਨਦਾਤਾ' ਦੀ ਸ਼ੈਲੀ :

- (a) ਬੀਰ ਰਸ ਭਰਪੂਰ ਹੈ
(b) ਸਵੈ-ਸੰਬੋਧਨੀ ਹੈ
(c) ਮਨੋ ਬਚਨੀ, ਸੰਬੋਧਨੀ ਅਤੇ ਵਿਅੰਗਾਤਮਕ ਹੈ
(d) ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ

47. 'ਅੰਨ ਦੇ ਕੀੜੇ' ਅਤੇ 'ਚੰਮ ਦੀ ਗੁੱਡੀ' ਵਿੱਚ ਕਿਹੜੇ ਅਲੰਕਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਹੋਈ ਹੈ ?

- (a) ਰੂਪਕ ਅਲੰਕਾਰ (b) ਅਨੁਪਾਸ ਅਲੰਕਾਰ
(c) ਉਪਮਾ ਅਲੰਕਾਰ (d) ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਅਲੰਕਾਰ

48. ਕਵਿਤਾ ਵਿੱਚ ਅੰਨਦਾਤਾ ਕਹਿ ਕੇ ਕਿਸਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ?

- (a) ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ (b) ਜ਼ਿੰਮੀਦਾਰ ਨੂੰ
(c) ਮਰਦ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਮਾਜ ਦੇ ਮਰਦ ਨੂੰ
(d) ਮੁਕਲ ਦੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ

49. ਕਵਿਤਾ ਅੰਨਦਾਤਾ ਕਿਸ ਵਿਵਸਥਾ 'ਤੇ ਕਰਾਰੀ ਚੋਣ ਕਰਦੀ ਹੈ ?

- (a) ਮਰਦ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਮਾਜ 'ਤੇ (b) ਕਿਸਾਨ ਵਿਰੋਧੀ ਨੀਤੀਆਂ 'ਤੇ
(c) ਕਿਸਾਨੀ ਸ਼ੋਸ਼ਣ 'ਤੇ (d) ਦੌਲਤ ਅਤਿਆਚਾਰਾਂ 'ਤੇ

50. ਅੰਨਦਾਤਾ ! ਮੇਰੀ ਜੀਭ 'ਤੇ ਤੇਰਾ ਲੂਣਏ ..... ਇਹ ਦੱਬ ਗਏ ਹਨ। ਇਹ ਕਾਵਿ ਟੋਟਾ :

- (a) ਉਸਤਤ ਹੈ (b) ਨਿੰਦਾ ਹੈ
(c) ਵਿਰੋਧ ਹੈ (d) ਕਟਾਕਸ਼ ਹੈ

51. ਕਾਮੇ ਮਾਂ ਬਾਪ ਦਿੱਤੇ ..... ਇਹ ਵੀ ਇੱਕ ਕੰਮ। ਇਸ ਕਾਵਿ ਟੋਟੇ ਵਿੱਚ ਕਿਸ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਵਰਣਨ ਹੈ ?

- (a) ਕਿਸਾਨੀ ਦੁਰਦਸ਼ਾ ਦਾ (b) ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਦਰਪੇਸ਼ ਔਕੜਾਂ ਦਾ
(c) ਨਾਰੀ ਦੀ ਪੁਸ਼ਤ-ਦਰ-ਪੁਸ਼ਤ ਗੁਲਾਮੀ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਦਾ
(d) ਜਮਾਤੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਦਾ

52. ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਵਿਚਰਨ ਸਮਰੱਥਾ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਭਾਸ਼ਾਈ ਧੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿੰਨੇ ਭਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ?

- (a) ਚਾਰ (b) ਪੰਜ
(c) ਦੋ (d) ਅਨੇਕ

53. ਗੁਰਮੁਖੀ ਲਿੱਪੀ ਵਿੱਚ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਦੁੱਤ ਅੱਖਰਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰੋ :

- (a) ਹ, ਰ, ਵ (b) ਹ, ਰ, ਕ
(c) ਹ, ਵ, ਸ (d) ਫ, ਙ, ਟ

54. ਉਚਾਰਨ ਸਥਾਨ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੋਂ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਅੰਜਨ ਧੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਉਲਟ ਜੀਭੀ ਧੁਨੀਆਂ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰੋ :

- (a) ਕ, ਖ, ਗ, ਘ (b) ਚ, ਛ, ਜ, ਝ
(c) ਟ, ਠ, ਡ, ਢ (d) ਪ, ਫ, ਭ, ਮ

55. ਉਚਾਰਨ ਸਥਾਨ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸਵਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਅਗਲੇਰੇ ਸਵਰ ਕਿਹੜੇ ਹਨ ?

- (a) ਇ, ਉ, ਅ (b) ਈ, ਏ, ਐ
(c) ਇ, ਈ, ਅ (d) ਓ, ਊ, ਔ

56. ਦੂਹਰੇ ਪੁੱਠੇ-ਸਿੱਧੇ ਕਾਮਿਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਿੱਥੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ?

- (a) ਵਾਕ ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿੱਚ (b) ਭਾਸ਼ਣ ਦੇਣ ਸਮੇਂ
(c) ਕਵਿਤਾ ਦੀਆਂ ਸਤਰਾਂ ਲਿਖਣ ਸਮੇਂ
(d) ਕਿਸੇ ਦੀ ਕਹੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਜਿਉਂ ਦਾ ਤਿਉਂ ਲਿਖਣ ਸਮੇਂ

57. ਜਿਸ ਵਿੱਦਿਆ ਰਾਹੀਂ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਪੜਚੋਲ ਤੇ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਕੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ?

- (a) ਵਰਨ ਬੋਧ (b) ਸ਼ਬਦ ਬੋਧ
(c) ਵਾਕ ਬੋਧ (d) ਵਿਆਕਰਨ

58. 'ਹੱਥ' ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ ਕਿਹੜਾ ਹੈ ?

- (a) ਹੱਥਾਂ (b) ਹੱਥੋਂ
(c) ਹੱਥੀਂ (d) ਹੱਥ

59. ਰੋਪੜ ਅਤੇ ਮੁਹਾਲੀ ਜ਼ਿਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਬੋਲੀ ਜਾਂਦੀ ਉਪਭਾਸ਼ਾ ਕਿਹੜੀ ਹੈ ?

- (a) ਮਾਝੀ (b) ਪੁਆਧੀ
(c) ਮਲਵਈ (d) ਦੁਆਬੀ

60. ਕਵਿਤਾ ਦੀ ਕਿਹੜੀ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿਧੀ ਛੋਟੇ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਉੱਤਮ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ?

- (a) ਸ਼ਬਦਾਰਥ ਵਿਧੀ (b) ਗੀਤ ਤੇ ਨਾਟ ਵਿਧੀ
(c) ਪ੍ਰਸ਼ਨ-ਉੱਤਰ ਵਿਧੀ (d) ਵਿਆਖਿਆ ਵਿਧੀ

English Language (Q. Nos. 61 – 90)

Directions: Read the following passage carefully and answer the Question Nos. 61 to 67.

The next ingredient is a very remarkable one : Good Temper. "Love is not easily provoked". Nothing could be more striking than to find this here. We are inclined to look upon bad temper as a very harmless weakness. We speak of it as a mere infirmity of nature, a family failing, a matter of temperament, not a thing to take into very serious account in estimating a man's character. And yet here, right in the heart of this analysis of love, it finds a place; and the Bible again and again returns to condemn it as one of the most destructive elements in human nature. The peculiarity of ill temper is that it is the vice of the virtuous. It is often the one blot on an otherwise noble character. You know men who are all but perfect and women who would be entirely perfect, but for an easily suffled quick-tempered or "touchy" disposition. This compatibility of ill temper with high moral character is one of the strangest and saddest problems of ethics. The truth is these are two great classes of sins—sins of the body and sins of Disposition. The Prodigal son may be taken as a type of the first, the elder Brother of the second. Now society has no doubt whatever as to which of these is the worse. Its brand falls, without a challenge, upon the prodigal. But are we right? We have no balance to weigh one another's sins, and coarses and fines are but human words; but faults in the higher nature may be less venial than those in the lower and to the eye of him who is love, a sin against love may seem a hundred times more base. No form of vice, not worldiness, not greed of gold, not drunkenness itself does more to unchristianise society than evil temper for embittering life, for breaking up communities, for destroying the most sacred relationship, for devastating homes, for withering up men and women, for taking the bloom off childhood; in short for sheer gratuitous misery-producing power, this influence stands alone Jealousy, anger, pride, uncharity, cruelty, self-righteousness, touchiness, doggedness, sullenness-in varying proportions these are the ingredients of all ill-temper. Judge if such sins of the disposition are not worse to live in, and for others to live with than sins of body. There is really no place in Heaven for a disposition like this. A man with such a mood could only make heaven miserable for all the people in it.

61. What is the popular notion about "bad temper"?

- (a) Bad temper is harmful
- (b) Bad temper is a sin
- (c) Bad temper is a vice
- (d) Bad temper is a very harmless weakness

62. How is a bad temper "the vice of the virtuous"?

- (a) Bad temper is a very harmless therefore it is vice of the virtuous
- (b) These are men and women who are all perfect, except for a bad tempered disposition. Ill temper is often compatible with high moral character and is therefore referred to as the vice of the virtuous"
- (c) Bad temper is not a destructive element
- (d) It is not a thing to be taken into very serious account

63. Which class of sins is worse, and why sins of the body, sins of disposition

- (a) Sins of the body   (b) Sins of the disposition
- (c) Both of the above (a) & (b)
- (d) None of the above (a) & (b).

64. Mention an evil of bad temper

- (a) Cannot embitter life
- (b) Does not break up communities
- (c) Destroy the most sacred relationship
- (d) Does not devastate homes

65. Why according to the author will there be no place in Heaven for bad-tempered folk?

- (a) They can break up communities
- (b) They are full of Jealousy
- (c) They could only make heaven miserable for all the people in it
- (d) They have temperamental problems

66. Find word from the passage which means 'breaking up'.

- (a) Revive   (b) Destroying
- (c) Retain   (d) Doggedness

67. The antonym of word 'Doggedness' used in the passage is

- (a) Stubbornness   (b) Bullheadedness
- (c) Obstinacy   (d) Broad-mindedness

Directions: Read the following passage carefully and answers the Question Nos. 68 to 75.

The Artist co-operates with God in making increasingly larger numbers of people see the beauty of the world which these people could never see for themselves. The world is, of course, God's artistic masterpiece; but it is the artist who lends people eyes to see it with.

Brownings Fra Lippo has the last word on the subject :
For, don't you mark, we're made so that we love
First when we see them painted, things we have passed
Perhaps a hundred times nor cared to see?

In this sense, Oscar Wilde's paradox is perfectly true : that Nature imitates Art: for the majority of men see in nature what Art has taught them to see in Nature. The fogs of London, said Wilde, were the invention of Whistler. To love beauty therefore becomes to the artist, as an artist, his first duty. To love beauty that is, to see it for himself first, and then to communicate it to others, for love implies at once vision and reproduction. It must be the first article in an artist creed, as an artist, that beauty is the best interpreter of God to man; that when he has got hold of beauty he has got hold of the surest key to the knowledge of God. Keats has said that beauty is Truth. Now, this is not true. But to us here, Beauty is, as Plato said, the splendour of Truth. The artist as an artist, must be content with the splendour and, through this splendour strive to convey the truth. He has no business with truth as such as the philosopher for instance has. He has no concern with conduct as such, as the moralist, for instance has. It is not his function to exhort men to good works or to prove things; but merely to exhibit them. Plato thought a picture, for instance, was just a copy of an object a copy of the idea. It was Aristotle, Plato's pupil, who pointed out that, though a picture was in one sense certainly a copy and therefore something less than the object, in another sense it was something more than the object. It was, briefly, the idea of the object made visible to the eye. Art, therefore does not consist merely in line and colour, sound and image; but primarily in ideas. Beauty may not be useful. Beauty may not improve our minds. But beauty must please. Indeed, such is the inherent delightfulness of beauty that, by its magic touch, not only the ugly becomes pleasurable but even sorrow becomes a joy. That is the explanation of the pleasure we feel in tragedy. What should shock us in actual life gives us pleasure in a tragedy. For tragedy makes experience significant; and by making it significant it makes it beautiful and by making it beautiful it makes it pleasant. And yet, it does not aim at pleasing; it only aims at exhibiting.

68. What does the artists do for most of us?

- (a) Artist educate us
- (b) Artist before us
- (c) Artist takes us away from reality
- (d) Artist enables us to see the beauty of the world

69. Why does the artist "lend" his eyes to people?

- (a) So that they can see
- (b) So that they condemn others
- (c) So that they can see and appreciate the beauty of the world
- (d) None of the above

70. Explain "Nature imitates Art"

- (a) Art reflects the beauty of nature
- (b) Nature plays an important role in artistic creations
- (c) Majority of men do not see the beauty of things unless they have seen them painted. They see in Nature what art has taught them to see in it
- (d) Nature helps us to know about art

71. What is the artist's first duty?

- (a) To love himself
- (b) To love others
- (c) To love beauty
- (d) To remain Aloof

72. What is the surest key to the knowledge of God?

- (a) Your faith will not fail while God sustains it
- (b) It is to get hold of beauty, for beauty is the best interpreter of God to man
- (c) To know God requires firm faith
- (d) By reading sacred scripture

73. What is the artists real function?

- (a) To prove things
- (b) To exhort men to good works
- (c) To create something
- (d) To exhibit things

74. Which of the following words given below best replaces beauty used in the passage ?

- (a) Elegance
- (b) Repellency
- (c) Imperfection
- (d) Blemish

75. What is the Opposite of tragedy ?

- (a) Good fortune
- (b) Adversity
- (c) Unluckiness
- (d) Reverse

76. In order to make evaluation an enabling factor for learning rather than an impediment, ongoing assessment should document a learner's progress through
 (a) Achievement test (b) Objective type test
 (c) Portfolio mode (d) All the above
77. The reading subskills which should be focussed for developing reading proficiency among students include
 (a) Extended reading (b) Reading for Inference
 (c) Scanning a text (d) All the above
78. Ongoing, continuous as formative evaluation can become meaningful only when
 (a) Teachers take responsibility of learners progress
 (b) Learners take responsibility of their progress
 (c) Both teachers and learners take responsibility of their own progress
 (d) External benchmarks are suggested by the experts
79. Language evaluation should focus on
 (a) Achievement with respect to participatory syllabi
 (b) Measurement of language proficiency
 (c) Both of these (d) None of these
80. Which of the following statements is not *true* about 'Reading'?
 (a) Reading is a transferable skill
 (b) Mother tongue reading failure does not adversely affect second language reading
 (c) Intensive reading helps to develop linguistic skills
 (d) Eye span is a subskill of reading
81. Input rich communicational environments are a prerequisite for language learning. Which out of the following falls under the domain of inputs?
 (a) Learner chosen texts
 (b) Class libraries
 (c) Media support (d) All of these
82. 'Teachers should consider a child's prospective learning power before trying to expand the child's grasp of language.' These are the views of
 (a) Piaget (b) Prof. C.H. Dodson
 (c) Noam Chomsky (d) Vygotsky
83. 'Language is a system of Arbitrary vocal symbols by means of which a social group cooperates' is stated by
 (a) Louis H. Gray
 (b) Bernard Bloch and George L. Trager
 (c) Michael Girsdanoky
 (d) Nicholas Hans
84. Which of the following statements is not *true* about language?
 (a) Language is not a outcome of the culture to which it belongs
 (b) Language is a skill and it has to be acquired
 (c) The system of language consists of sounds, structures and items of vocabulary
 (d) The symbols of a language are arbitrary
85. Who claimed language as a 'Mental Organ'?
 (a) Noam Chomsky (b) Prof. W.F. Mackey
 (c) Prof. Kitson (d) D.A. Wilkins
86. "There is at least one characteristics that is common to every successful language learning experience we have ever known and that the learner is exposed one way as another to an adequate amount of the data of the language to be learned". These are the views of
 (a) Prof. P. Gurrey (b) R.H. Robins
 (c) Prof. V.K. Gokak (d) Rutherford
87. Which of the following statements is *true* about 'Skimming'?
 (a) It means the detailed study of the text book for thorough mastery of the language
 (b) It is the study of content material, words, phrases and the study of grammar based on it
 (c) It is the technique of reading in order to get a general overview of the text
 (d) Is is an act of reading backward
88. Vocabulary required of a high school student for academic purpose is acquired
 (a) By taught manner
 (b) By rote learning
 (c) Built up gradually and incrementally through reading
 (d) None of the above
89. Which of the following statements(s) is/are correct?
 (a) Grammar can be introduced after basic linguistic competence is acquired
 (b) Grammar serves as a tool for increasing the language repertoire
 (c) Grammar is a tool for understanding the construction of text 'rhetoric' and argumentation
 (d) All the above
90. Speech made without pre preparation
 (a) Debate (b) Declamation
 (c) Extempore (d) All the above

Section-B : Social Studies / Social Science (Q. Nos. 91 to 150)

ਭਾਗ-B : ਸਮਾਜਿਕ ਸਿੱਖਿਆ / ਸਮਾਜ-ਵਿਗਿਆਨ (ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ : 91 – 150)

91. Which is the least dense planet of solar system ?
 (a) Mercury (b) Earth
 (c) Saturn (d) Neptune
92. Land covers only about .....% of the total surface area of the earth's surface.
 (a) 20 (b) 25
 (c) 29 (d) 35
93. Which of the following does not affect the location of Industries ?
 (a) Per capita income (b) Energy/Power
 (c) Raw material (d) Labour
94. Which of the following is Kharif crop ?
 (a) Wheat (b) Mustard
 (c) Maize (d) None of the above
95. Which state is the largest producer of bauxite ?
 (a) Bihar (b) Odisha
 (c) West Bengal (d) Arunachal Pradesh
96. "All the plants and animals in an area are interdependent and interrelated to each other in their physical environment." What is the name given to this interrelationship and interdependence ?
 (a) Physical environment
 (b) Food chain
 (c) Ecosystem (d) All the above
97. There is difference in the duration of sunlight at different places due to .....
 (a) Difference in altitudes
 (b) Difference in water-bodies
 (c) Difference in longitude
 (d) Difference in latitude
98. Which of the following is the largest peninsula ?
 (a) India (b) South Africa
 (c) Arabia (d) Both (a) & (b)
99. Which pass links Srinagar to Leh ?
 (a) Rohtas Pass (b) Mana Pass
 (c) Zojila Pass (d) Nathula Pass
100. Which of the following is the Standard Meridian of India ?
 (a) 60°30' E (b) 75°30' E
 (c) 90°30' E (d) 82°30' E
101. Which of the following states are not crossed by Tropic of Cancer ?
 (a) Rajasthan (b) Odisha
 (c) Chhattisgarh (d) Tripura
91. ਸੂਰਜੀ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਕਿਹੜਾ ਗ੍ਰਹਿ ਸਭ ਤੋਂ ਘੱਟ ਸੰਘਣਾ (ਘੱਟ ਘਣਤਾ ਵਾਲਾ) ਹੈ ?
 (a) ਸ਼ੁੱਕਰ (b) ਪ੍ਰਿਥਵੀ
 (c) ਸ਼ਨੀ (d) ਵਰੁਣ
92. ਧਰਤੀ ਦੀ ਸਤਹ ਦੇ ਕੁੱਲ ਖੇਤਰਫਲ ਦਾ .....% ਥਲ ਭਾਗ ਹੈ ?
 (a) 20 (b) 25
 (c) 29 (d) 35
93. ਉਦਯੋਗਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਤੱਤ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ?
 (a) ਪ੍ਰਤੀ ਵਿਅਕਤੀ ਆਮਦਨ (b) ਊਰਜਾ/ਸ਼ਕਤੀ
 (c) ਕੱਚਾ ਮਾਲ (d) ਮਜ਼ਦੂਰ
94. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜੀ ਖਰੀਫ਼ ਫਸਲ ਹੈ ?
 (a) ਕਣਕ (b) ਸਰੋਂ
 (c) ਮੱਕੀ (d) ਉਪਰੋਕਤ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ
95. ਬਾਕਸਾਈਟ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਉਤਪਾਦਕ ਰਾਜ ਕਿਹੜਾ ਹੈ ?
 (a) ਬਿਹਾਰ (b) ਉਡੀਸ਼ਾ
 (c) ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ (d) ਅਰੁਣਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼
96. "ਕਿਸੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਜਾਨਵਰ ਅਤੇ ਪੌਦੇ ਆਪਣੇ ਭੌਤਿਕ ਵਾਤਾਵਰਨ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰਨਿਰਭਰ ਅਤੇ ਅੰਤਰਸੰਬੰਧਤ ਹਨ।" ਇਸ ਅੰਤਰਨਿਰਭਰਤਾ ਅਤੇ ਅੰਤਰਸੰਬੰਧ ਨੂੰ ਕੀ ਨਾਮ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ?
 (a) ਭੌਤਿਕ ਵਾਤਾਵਰਨ (b) ਭੋਜਨ ਲੜੀ
 (c) ਵਾਤਾਵਰਨ ਪ੍ਰਣਾਲੀ (d) ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੇ
97. ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਥਾਨਾਂ 'ਤੇ ਸੂਰਜ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਦਾ ਅੰਤਰਾਲ ..... ਦੇ ਕਾਰਣ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
 (a) ਉਚਾਈ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ (b) ਜਲ-ਸੰਗਠਨ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ
 (c) ਲੰਬਕਾਰ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ (d) ਵਿਖਕਾਰ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ
98. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਉਪ-ਮਹਾਂਦੀਪ ਹੈ ?
 (a) ਭਾਰਤ (b) ਦੱਖਣੀ ਅਫ਼ਰੀਕਾ
 (c) ਅਰਬ (d) (a) ਅਤੇ (b) ਦੋਵੇਂ
99. ਸ਼੍ਰੀਨਗਰ ਅਤੇ ਲੇਹ ਨੂੰ ਕਿਹੜਾ ਦੌਰਾ ਜੋੜਦਾ ਹੈ ?
 (a) ਰੋਹਤਾਸ ਦੌਰਾ (b) ਮਾਨਾ ਦੌਰਾ
 (c) ਜੋਜ਼ੀਲਾ ਦੌਰਾ (d) ਨਾਥੁਲਾ ਦੌਰਾ
100. ਭਾਰਤ ਦਾ ਮਾਨਕ ਮਧਿਅਨ (ਮਿਆਰੀ ਮੈਰੀਡਿਅਨ) ਕਿਹੜਾ ਹੈ ?
 (a) 60°30' ਪੂਰਬ (b) 75°30' ਪੂਰਬ
 (c) 90°30' ਪੂਰਬ (d) 82°30' ਪੂਰਬ
101. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜੇ ਰਾਜ ਵਿੱਚੋਂ ਕਰਕ ਰੇਖਾ ਨਹੀਂ ਲੰਘਦੀ ?
 (a) ਰਾਜਸਥਾਨ (b) ਉਡੀਸ਼ਾ
 (c) ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ (d) ਤ੍ਰਿਪੁਰਾ

102. Kharif crops are harvested in ?
 (a) Between February and March
 (b) Between March and April
 (c) Between July and August
 (d) Between September and October
103. Laterite soil is developed in area with .....
 (a) Low temperature and Low Rainfall
 (b) High temperature and Low Rainfall
 (c) Low temperature and Heavy Rainfall
 (d) High temperature and Heavy Rainfall
104. According to ....., "Social Science aims at providing students essential knowledge, skills and attitude necessary for self-development also for becoming an effective and contributing member of society."
 (a) Secondary Education Commission (1952-53)
 (b) National Curriculam Framework for School Education (2000)
 (c) National Policy of Education (1986)
 (d) University Education Commission (1948-49)
105. Which of the following is not included in cognitive domain of Bloom's Taxonomy of Educational objectives ?
 (a) Knowledge (b) Analysis
 (c) Synthesis (d) Responding
106. Inquiry training model was developed by .....
 (a) Jerome Bruner (1979)
 (b) Richard Suchman (1962)
 (c) Susan S. Ellis (1979)
 (d) None of the above
107. .... classified the learning experience in three forms including direct experience (Enactive), Pictorial experience (Iconic) and symbolic experience which are termed as highly abstract experience.
 (a) Edger Dale (1946) (b) Moffatt (1950)
 (c) Johan Adams (1910)
 (d) Molenda (2003)
108. What is not essential academic/professional qualification required for being a Social Studies teacher in Punjab ?
 (a) B.A. with relevant subjects
 (b) B.Ed. with relevant pedagogy subject
 (c) Punjab State Teacher Eligibility Test (PSTET)
 (d) M.A.
109. Projected teaching aids for teaching social science are :
 (a) Films (b) Film strips
 (c) Slides (d) All the above
110. Which of the following is not the approach of organizing curriculum of Social Science ?
 (a) Concentric approach
 (b) Topical approach
 (c) Cooperative learning approach
 (d) Chronological approach
102. ਖਰੀਫ਼ ਫਸਲਾਂ ਦੀ ਕਟਾਈ ਕਦੋਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ?
 (a) ਫਰਵਰੀ ਅਤੇ ਮਾਰਚ ਵਿੱਚ
 (b) ਮਾਰਚ ਅਤੇ ਅਪ੍ਰੈਲ ਵਿੱਚ
 (c) ਜੁਲਾਈ ਅਤੇ ਅਗਸਤ ਵਿੱਚ
 (d) ਸਤੰਬਰ ਅਤੇ ਅਕਤੂਬਰ ਵਿੱਚ
103. ਲੈਟੇਰਾਈਟ ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ..... ਵਾਲੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
 (a) ਘੱਟ ਤਾਪਮਾਨ ਅਤੇ ਘੱਟ ਵਰਖਾ
 (b) ਵੱਧ ਤਾਪਮਾਨ ਅਤੇ ਘੱਟ ਵਰਖਾ
 (c) ਘੱਟ ਤਾਪਮਾਨ ਅਤੇ ਵੱਧ ਵਰਖਾ
 (d) ਵੱਧ ਤਾਪਮਾਨ ਅਤੇ ਵੱਧ ਵਰਖਾ
104. .... ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, "ਸਮਾਜਿਕ ਵਿਗਿਆਨ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਗਿਆਨ ਦੇਣਾ, ਕੌਸ਼ਲ ਅਤੇ ਰਵੱਈਆ ਵਿਕਸਤ ਕਰਨਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਸਵੈ-ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸਮਾਜ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਅਤੇ ਯੋਗਦਾਨ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਮੈਂਬਰ ਬਣਾਉਣਾ।"
 (a) ਸੈਕੰਡਰੀ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਕਮਿਸ਼ਨ (1952-53)
 (b) ਨੈਸ਼ਨਲ ਕਰੀਕੁਲਮ ਫਰੇਮਵਰਕ ਫਾਰ ਸਕੂਲ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ (2000)
 (c) ਨੈਸ਼ਨਲ ਪਾਲਿਸੀ ਆਫ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ (1986)
 (d) ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਕਮਿਸ਼ਨ
105. ਬਲੂਮਸ ਟੈਕਸੋਨੋਮੀ ਦੇ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ?
 (a) ਗਿਆਨ (b) ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ
 (c) ਸੰਸਲੇਸ਼ਣ (d) ਜਵਾਬ
106. ਇਨਕਵਾਇਰੀ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਮਾਡਲ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ..... ਨੇ ਕੀਤਾ।
 (a) ਜੇਰੋਮ ਬਰੂਨਰ (1979) (b) ਰਿਚਰਡ ਸਚਮੈਨ (1962)
 (c) ਸੂਜੇਨ ਐਸ. ਐਲਿਸ (1979)
 (d) ਉਪਰੋਕਤ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ
107. .... ਨੇ ਸਿੱਖਣ ਦੇ ਤਜਰਬਿਆਂ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਕਿਸਮਾਂ ਵਿੱਚ ਵਰਗੀਕ੍ਰਿਤ ਕੀਤਾ—ਪ੍ਰਤੱਖ ਅਨੁਭਵ (Enactive), ਦ੍ਰਿਸ਼ ਅਨੁਭਵ (Iconic) ਅਤੇ ਸੰਕੇਤਕ ਅਨੁਭਵ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉੱਚ ਅਮੂਰਤ ਅਨੁਭਵ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
 (a) ਐਡਗਰ ਡੇਲ (1946) (b) ਮੋਫ਼ਟ (1950)
 (c) ਜੋਹਨ ਐਡਮਸ (1910) (d) ਮੋਲੇਂਡਾ (2003)
108. ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਸਮਾਜਿਕ-ਸਿੱਖਿਆ ਅਧਿਆਪਕ ਬਣਨ ਲਈ ਕਿਹੜੀ ਯੋਗਤਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ?
 (a) ਸੰਬੰਧਤ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿੱਚ ਬੀ.ਏ.
 (b) ਸੰਬੰਧਤ ਵਿਸ਼ੇ ਨਾਲ ਬੀ.ਐਡ.
 (c) ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਅਧਿਆਪਕ ਯੋਗਤਾ ਟੈਸਟ (PSTET)
 (d) ਐਮ.ਏ.
109. ਸਮਾਜਿਕ ਵਿਗਿਆਨ ਅਧਿਆਪਨ ਲਈ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਿਡ ਟੀਚਿੰਗ ਏਡ ..... ਹੈ।
 (a) ਫਿਲਮਾਂ (b) ਫਿਲਮ ਸਟਰਿਪ
 (c) ਸਲਾਈਡ (d) ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੇ
110. ਸਮਾਜਿਕ ਵਿਗਿਆਨ ਦੇ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਸੰਗਠਨ ਲਈ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜੀ ਪਹੁੰਚ ਨਹੀਂ ਅਪਣਾਈ ਜਾਂਦੀ ?
 (a) ਸੰਕੇਤਕਤਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ (b) ਸਤਹੀ ਪਹੁੰਚ
 (c) ਸਹਿਕਾਰੀ ਪਹੁੰਚ (d) ਇਤਿਹਾਸਕ ਪਹੁੰਚ

PSTET Previous Paper 2020 (Paper - II) Social Studies / Science (12)

111. Which of the following is the traditional and most frequently used teaching aid ?

- (a) Bulletin Board (b) Black Board
(c) Computer (d) Models

112. Which of the following is maxim of teaching social studies ?

- (a) Abstract to concrete
(b) Particular to general
(c) Unknown to known
(d) Complex to simple

113. Which of the following bodies develop Social Science text book for Indian School Students ?

- (a) UGC (b) NCTE
(c) NCERT (d) None of the above

114. What among the following is not true about Micro teachings ?

- (a) It is a teacher training technique
(b) The environment is controlled by reducing class size to 5-7 students
(c) Stress is laid upon specific skills instead of general skills
(d) It is a normal class room teaching which is used by school teachers

115. Which of the following methods of teaching is most appropriate for teaching controversial topics ?

- (a) Lecture method (b) Source method
(c) Discussion method (d) Project method

116. Which of the following is not ICT based tool ?

- (a) Digital board (b) e-books
(c) Magnetic board (d) PowerPoint Presentation

117. Arrange the Herbartian steps of lesson plan in proper sequence :

- I. Association II. Generalization
III. Introduction IV. Application
V. Presentation VI. Recapitulation

- (a) III, V, I, VI, II, IV (b) III, V, I, II, IV, VI
(c) I, II, III, IV, VI, V (d) I, V, VI, II, IV, III

118. Who is known as the father of Action Research ?

- (a) Kurt Lewin (b) Dwight Alien
(c) Eric Trist (d) None of the above

119. Which of the following is Fundamental Right ?

- (a) Right to Property (b) Right to freedom of religion
(c) Right to work (d) All of these

120. In which year Bengal was divided into two parts ?

- (a) 1920 (b) 1910
(c) 1915 (d) 1905

111. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜੀ ਟੀਚਿੰਗ-ਏਡ ਰਵਾਇਤੀ ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵਰਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਹੈ ?

- (a) ਬੁਲੇਟਨ ਬੋਰਡ (b) ਬਲੈਕ ਬੋਰਡ
(c) ਕੰਪਿਊਟਰ (d) ਮਾਡਲ

112. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਸਮਾਜਿਕ ਸਿੱਖਿਆ ਅਧਿਆਪਨ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ (Maxim) ਹੈ ?

- (a) ਅਮੂਰਤ ਤੋਂ ਮੂਰਤ (Abstract to concrete)
(b) ਖਾਸ ਤੋਂ ਆਮ (Particular to General)
(c) ਅਗਿਆਤ ਤੋਂ ਗਿਆਤ (Unknown to known)
(d) ਔਖੇ ਤੋਂ ਸੌਖੇ ਵੱਲ (Complex to simple)

113. ਕਿਹੜੀ ਸੰਸਥਾ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਕੂਲ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ ਪਾਠ-ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਿਕਸਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ?

- (a) ਯੂ.ਜੀ.ਸੀ. (b) ਐਨ.ਸੀ.ਟੀ.ਈ.
(c) ਐਨ.ਸੀ.ਈ.ਆਰ.ਟੀ. (d) ਉਪਰੋਕਤ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ

114. ਮਾਈਕਰੋ ਟੀਚਿੰਗ ਲਈ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆ ਵਿੱਚੋਂ ਕੀ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ?

- (a) ਇਹ ਅਧਿਆਪਕ ਸਿਖਲਾਈ ਤਕਨੀਕ ਹੈ।
(b) ਜਮਾਤ ਦੇ ਆਕਾਰ ਨੂੰ 5-7 ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਤਕ ਸੀਮਤ ਕਰਕੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਨਿਯੰਤਰਣ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
(c) ਸਾਧਾਰਨ ਕੌਸ਼ਲਾਂ ਦੀ ਬਜਾਏ ਖਾਸ ਕੌਸ਼ਲਾਂ 'ਤੇ ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
(d) ਇਹ ਸਾਧਾਰਨ ਜਮਾਤ ਅਧਿਆਪਨ ਤਕਨੀਕ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਸਕੂਲ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਵਲੋਂ ਵਰਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

115. ਵਿਵਾਦਤ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਲਈ ਕਿਹੜੀ ਅਧਿਆਪਨ ਵਿਧੀ ਸਭ ਤੋਂ ਢੁਕਵੀਂ ਹੈ ?

- (a) ਲੈਕਚਰ ਵਿਧੀ (b) ਸਰੋਤ ਵਿਧੀ
(c) ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰਾ ਵਿਧੀ (d) ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਵਿਧੀ

116. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ICT ਆਧਾਰਤ ਟੂਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ?

- (a) ਡਿਜੀਟਲ ਬੋਰਡ (b) ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਿਕ ਪੁਸਤਕਾਂ (e-books)
(c) ਚੁੰਬਕੀ ਬੋਰਡ (d) ਪਾਵਰ-ਪੁਆਇੰਟ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ

117. ਪਾਠ-ਯੋਜਨਾ ਦੀਆਂ ਹਰਬਰਟੀਅਨ ਸਟੈਪਸ ਨੂੰ ਉੱਚਿਤ ਤਰਤੀਬ ਵਿੱਚ ਲਿਖੋ—

- I. ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਸੰਬੰਧ II. ਜਨਰਲਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ (ਸੁਧਾਰਨੀਕਰਨ)
III. ਜਾਣ-ਪਛਾਣ IV. ਐਪਲੀਕੇਸ਼ਨ (ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ)
V. ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ VI. ਦੁਹਰਾਈ

- (a) III, V, I, VI, II, IV (b) III, V, I, II, IV, VI
(c) I, II, III, IV, VI, V (d) I, V, VI, II, IV, III

118. 'ਐਕਸ਼ਨ ਰਿਸਰਚ' (ਕਾਰਵਾਈ ਖੋਜ) ਦਾ ਪਿਤਾ ਕਿਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ?

- (a) ਕੁਰਤ ਲੇਵਿਨ (b) ਦਵਾਈਤ ਏਲੀਅਨ
(c) ਐਰਿਕ ਟਰਿਸਟ (d) ਉਪਰੋਕਤ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ

119. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ?

- (a) ਸੰਪੱਤੀ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ (b) ਧਾਰਮਿਕ ਅਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ
(c) ਕੰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ (d) ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੇ

120. ਬੰਗਾਲ ਦੀ ਵੰਡ ਕਦੋਂ ਹੋਈ ?

- (a) 1920 (b) 1910
(c) 1915 (d) 1905

PSTET Previous Paper 2020 (Paper – II) Social Studies / Science (13)

121. Who is excavator to Harappa site ?
(a) Daya Ram Sahni (b) Rakhal Das Bannerji
(c) Mackey (d) B.K. Thapar
122. Gupta Empire declined in the fifth century A.D. as a consequence of :
(a) Chalukya raids (b) Greek invasion
(c) Hun invasion (d) Pallava raids
123. Who started Saka Era and when ?
(a) Kadphises in 58 BC
(b) Rudradaman-I in 78 AD
(c) Vikramaditya in 58 BC
(d) Kanishka in 78 AD
124. Who was the first Sultan of Delhi to issue regular currency and to declare Delhi as capital of his empire ?
(a) Balban (b) Aram Shah
(c) Illitutmish (d) Nasiruddin Mahmud
125. The medieval Indian literary work 'Darbar-e-Akbari' was written by :
(a) Muhammad Hussain
(b) Malik Muhammad Jayasi
(c) Abul Fazl (d) Amir Khusrau
126. Who built Charminar of Hyderabad ?
(a) Krishan Dev Rai (b) Muhammad Quli Qutb Shah
(c) Nadir Shah (d) Aurangzeb
127. Why Simon Commission was established ?
(a) To enquire into the working of the Marley-Minto reforms
(b) To declare India as republic State
(c) To enquire into the working of the Govt. of India Act, 1919 and to suggest further reforms in the system of administration
(d) None of these
128. When was Gandhi-Irvin Pact taken place ?
(a) September 23, 1932 (b) March 15, 1933
(c) March 5, 1931 (d) February 10, 1930
129. The first invasion of India by Mahmud Ghazni was in :
(a) 1004 (AD) - 1005 (AD)
(b) 1006 (AD) - 1007 (AD)
(c) 1000 (AD) - 1001 (AD)
(d) 998 (AD) - 999 (AD)
130. Which of the following is correctly matched ?
(a) Third battle of Panipat : 1764
(b) Regulating Act : 1773
(c) Pitt's India Act : 1761
(d) Treaty of Allahabad : 1784
131. Who was first Indian to become Governor General of India ?
(a) M.K. Gandhi (b) Ramaswamy Reddiar
(c) Vallabhbbhai Patel
(d) Chakravarti Raja Gopalacharya
121. ਹੜੱਪਾ ਸੱਭਿਅਤਾ ਦੇ ਸਥਾਨਾਂ ਦੀ ਖੁਦਾਈ ਕਿਸਨੇ ਕਰਵਾਈ ?
(a) ਦਇਆ ਰਾਮ ਸਾਹਨੀ (b) ਰਖਲ ਦਾਸ ਬੈਨਰਜੀ
(c) ਮੈਕਾਲੇ (d) ਬੀ.ਕੇ. ਥਾਪਰ
122. ਗੁਪਤ ਸਾਮਰਾਜ ਦੀ ਈਸਵੀ ਵਿੱਚ ਗੁਪਤ ਸਾਮਰਾਜ ਦਾ ਪਤਨ ਕਿਸ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਹੋਇਆ ?
(a) ਚਾਲੂਕਿਆਂ ਦੇ ਹਮਲੇ (b) ਯੂਨਾਨੀਆਂ ਦਾ ਹਮਲਾ
(c) ਹੂਣਾਂ ਦਾ ਹਮਲਾ (d) ਪਲਵਾਂ ਦੇ ਹਮਲੇ
123. ਸ਼ਕ-ਸੰਮਤ (ਕੈਲੇਂਡਰ) ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਿਸਨੇ ਅਤੇ ਕਦੋਂ ਕੀਤੀ ?
(a) 58 ਈ. ਪੂ. ਵਿਚ ਕਦੀਫੀਸਸ ਨੇ
(b) 78 ਈ. ਵਿੱਚ ਰੁਦਰਦਮਨ ਪਹਿਲੇ ਨੇ
(c) 58 ਈ. ਪੂ. ਵਿੱਚ ਵਿਕਰਮਾਦਿੱਤਿਆ ਨੇ
(d) 78 ਈਸਵੀ ਵਿੱਚ ਕਨਿਸ਼ਕ ਨੇ
124. ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਉਹ ਪਹਿਲਾ ਸੁਲਤਾਨ ਕੌਣ ਸੀ ਜਿਸਨੇ ਨਿਯਮਤ ਮੁਦਰਾ ਚਲਾਈ ਅਤੇ ਦਿੱਲੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਾਮਰਾਜ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਘੋਸ਼ਤ ਕੀਤਾ ?
(a) ਬਲਬਨ (b) ਆਰਾਮ ਸ਼ਾਹ
(c) ਅਲਤਮਸ਼ (d) ਨਸੀਰੁੱਦੀਨ ਮਹਮੂਦ
125. ਮੱਧ ਕਾਲ ਵਿੱਚ 'ਦਰਬਾਰ-ਏ-ਅਕਬਰੀ' ਦੀ ਰਚਨਾ ਕਿਸਨੇ ਕੀਤੀ ?
(a) ਮੁਹੰਮਦ ਹੁਸੈਨ (b) ਮਲਿਕ ਮੁਹੰਮਦ ਜਾਯਸੀ
(c) ਅਬੁਲ ਫਜ਼ਲ (d) ਅਮੀਰ ਖੁਸਰੋ
126. ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਵਿਖੇ ਚਾਰ-ਮੀਨਾਰ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕਿਸਨੇ ਕਰਵਾਇਆ ?
(a) ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦੇਵ ਰਾਏ (b) ਮੁਹੰਮਦ ਕੁਲੀ ਕੁਤਬ ਸ਼ਾਹ
(c) ਨਾਦਰ ਸ਼ਾਹ (d) ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ
127. ਸਾਈਮਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਗਠਨ ਕਿਉਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ?
(a) ਮਾਰਲੇ-ਮਿੰਟੋ ਸੁਧਾਰਾਂ ਦੀ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲਤਾ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਲਈ।
(b) ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਗਣਤੰਤਰ ਰਾਜ ਘੋਸ਼ਤ ਕਰਨ ਲਈ।
(c) ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਅਧਿਨਿਯਮ 1919 ਦੀ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲਤਾ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਕਰਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਢਾਂਚੇ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਸੁਧਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਸੁਝਾਅ ਦੇਣ ਲਈ।
(d) ਉਪਰੋਕਤ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ।
128. ਗਾਂਧੀ-ਇਰਵਿਨ ਸਮਝੌਤਾ ਕਦੋਂ ਹੋਇਆ ?
(a) 23 ਸਤੰਬਰ 1932 (b) 15 ਮਾਰਚ 1933
(c) 05 ਮਾਰਚ 1931 (d) 10 ਫਰਵਰੀ 1930
129. ਮਹਮੂਦ ਗਜਨਵੀ ਨੇ ਭਾਰਤ 'ਤੇ ਪਹਿਲਾ ਹਮਲਾ ਕਦੋਂ ਕੀਤਾ ?
(a) 1004 ਈਸਵੀ - 1005 ਈਸਵੀ
(b) 1006 ਈਸਵੀ - 1007 ਈਸਵੀ
(c) 1000 ਈਸਵੀ - 1001 ਈਸਵੀ
(d) 998 ਈਸਵੀ - 999 ਈਸਵੀ
130. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਜੋੜਾ ਸਹੀ ਹੈ ?
(a) ਪਾਣੀਪਤ ਦੀ ਤੀਜੀ ਲੜਾਈ : 1764
(b) ਰੈਗੂਲੇਟਿੰਗ ਐਕਟ : 1773
(c) ਪਿਟਸ ਇੰਡੀਆ ਐਕਟ : 1761
(d) ਅਲਾਹਾਬਾਦ ਦੀ ਸੰਧੀ : 1784
131. ਭਾਰਤ ਦਾ ਗਵਰਨਰ ਜਨਰਲ ਬਣਨ ਵਾਲਾ ਪਹਿਲਾ ਭਾਰਤੀ ਕੌਣ ਸੀ ?
(a) ਐਮ.ਕੇ. ਗਾਂਧੀ (b) ਰਾਮਾਸਵਾਮੀ ਰੈਡੀਆਰ
(c) ਵਲੱਭਭਾਈ ਪਟੇਲ (d) ਚੱਕਰਵਰਤੀ ਰਾਜਾ ਗੋਪਾਲਾਚਾਰੀਆ

- 132. Panchayati Raj System was first introduced in :**
 (a) Rajasthan (b) Tamil Nadu
 (c) Andhra Pradesh (d) Kerala
- 133. The American Civil War saw the end of :**
 (a) Slavery (b) Landlordism
 (c) Monarchy (d) None of the above
- 134. In the late 18th century which of the following goods was brought by English East India Company from China ?**
 (a) Tea and Silk (b) Sugar
 (c) Cotton (d) Jute
- 135. Which of the following is not a feature of Indian Constitution ?**
 (a) Parliamentary form of government
 (b) Federal form of government
 (c) Double citizenship (d) A written constitution
- 136. UNO emphasized the ..... of all the human beings.**
 (a) Individuality (b) Equality
 (c) Identity (d) None of the above
- 137. President electoral college consists of :**
 (a) (M.P.) Member of Parliament
 (b) (M.L.A.) Member of Legislature Assembly
 (c) Members of Gramsabha
 (d) Elected members of Parliaments and State Legislative
- 138. How many elected and nominated members are there in Rajya Sabha ?**
 (a) 238, 12 (b) 233, 12
 (c) 240, 10 (d) 242, 8
- 139. A dispute regarding the election of President is referred to the :**
 (a) Election Commission
 (b) Parliament
 (c) Supreme Court (d) Vice President
- 140. World Literacy Day is celebrated on :**
 (a) 8th September (b) 2nd October
 (c) 15th July (d) 14th November
- 141. Constitution of India contains ..... schedules.**
 (a) 9 (b) 10
 (c) 11 (d) 12
- 142. In which year Indian states were reorganized on linguistic basis ?**
 (a) 1947 (b) 1951
 (c) 1956 (d) 1966
- 143. When EVM for the first time used in India for Lok Sabha election ?**
 (a) 2007 (b) 2004
 (c) 2003 (d) 1990
- 132. ਪੰਚਾਇਤੀ ਰਾਜ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿੱਥੇ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ?**
 (a) ਰਾਜਸਥਾਨ (b) ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ
 (c) ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ (d) ਕੇਰਲਾ
- 133. ਅਮਰੀਕਨ ਸਿਵਲ ਯੁੱਧ ਨਾਲ ਕਿਸ ਦਾ ਅੰਤ ਹੋਇਆ ?**
 (a) ਗੁਲਾਮ ਪ੍ਰਥਾ (b) ਜ਼ਮੀਂਦਾਰੀ ਪ੍ਰਥਾ
 (c) ਤਾਨਾਸ਼ਾਹੀ (d) ਉਪਰੋਕਤ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ
- 134. 18ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਮਗਰਲੇ ਅੱਧ ਵਿੱਚ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਈਸਟ ਇੰਡੀਆ ਕੰਪਨੀ ਨੇ ਚੀਨ ਤੋਂ ਭਾਰਤ ਕਿਹੜੀ ਵਸਤੂ ਦਾ ਆਯਾਤ ਕੀਤਾ ?**
 (a) ਚਾਹ ਅਤੇ ਰੇਸ਼ਮ (b) ਖੰਡ
 (c) ਕਪਾਹ (d) ਪਟਸਨ
- 135. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜੀ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ?**
 (a) ਸੰਸਦੀ ਸਰਕਾਰ (b) ਸੰਘਾਤਮਕ ਸਰਕਾਰ
 (c) ਦੋਹਰੀ ਨਾਗਰਿਕਤਾ (d) ਲਿਖਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ
- 136. ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਸੰਘ ਨੇ ਸਾਰੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਲਈ ..... 'ਤੇ ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ।**
 (a) ਵਿਅਕਤੀਗਤਤਾ (b) ਬਰਾਬਰੀ
 (c) ਪਹਿਚਾਣ (d) ਉਪਰੋਕਤ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ
- 137. ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਚੋਣ ਲਈ ਚੋਣਮੰਡਲ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ—**
 (a) ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ (M.P.) (b) ਵਿਧਾਇਕ (M.L.A.)
 (c) ਗ੍ਰਾਮ ਸਭਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰ
 (d) ਸੰਸਦ ਅਤੇ ਰਾਜ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਮੈਂਬਰ
- 138. ਰਾਜਸਭਾ ਲਈ ਕੁਮਵਾਰ ਕਿੰਨੇ ਮੈਂਬਰ ਚੁਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ?**
 (a) 238, 12 (b) 233, 12
 (c) 240, 10 (d) 242, 8
- 139. ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਚੋਣ ਸੰਬੰਧੀ ਝਗੜੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਿੱਥੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ?**
 (a) ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ (b) ਸੰਸਦ
 (c) ਸਰਵ-ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ (d) ਉਪ-ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ
- 140. ਵਿਸ਼ਵ ਸਾਖਰਤਾ ਦਿਵਸ ਕਦੋਂ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ?**
 (a) 08 ਸਤੰਬਰ (b) 02 ਅਕਤੂਬਰ
 (c) 15 ਜੁਲਾਈ (d) 14 ਨਵੰਬਰ
- 141. ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ..... ਅਨੁਸੂਚੀਆਂ ਹਨ।**
 (a) 09 (b) 10
 (c) 11 (d) 12
- 142. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰਾਜਾਂ ਦੀ ਵੰਡ ਕਦੋਂ ਹੋਈ ?**
 (a) 1947 (b) 1951
 (c) 1956 (d) 1966
- 143. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣ ਲਈ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਿਕ ਵੋਟਿੰਗ ਮਸ਼ੀਨ (EVM) ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਦੋਂ ਹੋਈ ?**
 (a) 2007 (b) 2004
 (c) 2003 (d) 1990

PSTET Previous Paper 2020 (Paper – II) Social Studies / Science (15)

144. The Mid-Day Meal scheme was first implemented in the state of .....
 (a) Kerala (b) Tamil Nadu
 (c) Maharashtra (d) Madhya Pradesh
145. When was right to Education Act implemented in India ?
 (a) 4th August, 2009 (b) 15th December, 2002
 (c) 1st April, 2010 (d) 1st April, 2009
146. Directive principles of the state policy were taken from ..... country.
 (a) Norway (b) Sweden
 (c) Ireland (d) England
147. When was Shiromani Akali Dal formed ?
 (a) In 1918 (b) In 1920
 (c) In 1921 (d) In 1919
148. Head office of International Court of Justice is in .....
 (a) Hague (Holland) (b) Geneva (Switzerland)
 (c) Oslo (Norway) (d) London (England)
149. Which one of the following countries became the bread basket of the world ?
 (a) India (b) France
 (c) America (d) England
150. Which of the following is a commercial crop ?
 (a) Rice (b) Wheat
 (c) Cotton (d) Corn
144. ਮਿਡ-ਡੇ-ਮੀਲ ਸਕੀਮ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ..... ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਗਈ।
 (a) ਕੇਰਲਾ (b) ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ
 (c) ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ (d) ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼
145. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਐਕਟ ਕਦੋਂ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ?
 (a) 04 ਅਗਸਤ, 2009 (b) 15 ਦਸੰਬਰ, 2002
 (c) 01 ਅਪ੍ਰੈਲ, 2010 (d) 01 ਅਪ੍ਰੈਲ, 2009
146. ਰਾਜ ਦੀ ਨੀਤੀ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਸਿਧਾਂਤ ..... ਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਲਏ ਗਏ।
 (a) ਨਾਰਵੇ (b) ਸਵੀਡਨ
 (c) ਆਇਰਲੈਂਡ (d) ਇੰਗਲੈਂਡ
147. ਸ਼ਿਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦਾ ਗਠਨ ਕਦੋਂ ਹੋਇਆ ?
 (a) 1918 (b) 1920
 (c) 1921 (d) 1919
148. ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਮੁੱਖ ਦਫਤਰ ..... ਵਿਖੇ ਹੈ।
 (a) ਹੇਗ (ਹਾਲੈਂਡ) (b) ਜਿਨੇਵਾ (ਸਵਿਟਜ਼ਰਲੈਂਡ)
 (c) ਓਸਲੋ (ਨਾਰਵੇ) (d) ਲੰਦਨ (ਇੰਗਲੈਂਡ)
149. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਦੇਸ਼ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ 'ਰੋਟੀ ਦੀ ਟੋਕਰੀ' ਬਣਿਆ ?
 (a) ਭਾਰਤ (b) ਫ੍ਰਾਂਸ
 (c) ਅਮਰੀਕਾ (d) ਇੰਗਲੈਂਡ
150. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਵਪਾਰਕ ਫਸਲ ਕਿਹੜੀ ਹੈ ?
 (a) ਚਾਵਲ (b) ਕਣਕ
 (c) ਕਪਾਹ (d) ਮੱਕੀ

ANSWERS / ਉੱਤਰਮਾਲਾ

1. (b)	2. (a)	3. (c)	4. (a)	5. (c)	6. (a)	7. (a)	8. (c)	9. (d)	10. (c)
11. (c)	12. (a)	13. (a)	14. (c)	15. (c)	16. (d)	17. (c)	18. (b)	19. (c)	20. (a)
21. (d)	22. (a)	23. (c)	24. (c)	25. (c)	26. (d)	27. (b)	28. (c)	29. (d)	30. (c)
31. (d)	32. (d)	33. (a)	34. (a)	35. (d)	36. (d)	37. (b)	38. (b)	39. (c)	40. (b)
41. (c)	42. (c)	43. (d)	44. (b)	45. (c)	46. (c)	47. (a)	48. (c)	49. (a)	50. (d)
51. (c)	52. (c)	53. (a)	54. (c)	55. (b)	56. (d)	57. (d)	58. (d)	59. (b)	60. (b)
61. (d)	62. (b)	63. (b)	64. (c)	65. (c)	66. (b)	67. (d)	68. (d)	69. (c)	70. (c)
71. (c)	72. (b)	73. (d)	74. (a)	75. (a)	76. (c)	77. (d)	78. (c)	79. (c)	80. (b)
81. (d)	82. (d)	83. (b)	84. (a)	85. (a)	86. (d)	87. (c)	88. (c)	89. (d)	90. (c)
91. (c)	92. (c)	93. (a)	94. (c)	95. (b)	96. (c)	97. (d)	98. (c)	99. (c)	100. (d)
101. (b)	102. (d)	103. (d)	104. (b)	105. (d)	106. (b)	107. (a)	108. (d)	109. (d)	110. (c)
111. (b)	112. (b)	113. (c)	114. (d)	115. (c)	116. (c)	117. (b)	118. (a)	119. (b)	120. (d)
121. (a)	122. (c)	123. (d)	124. (c)	125. (a)	126. (b)	127. (c)	128. (c)	129. (c)	130. (b)
131. (d)	132. (a)	133. (a)	134. (a)	135. (c)	136. (b)	137. (d)	138. (b)	139. (c)	140. (a)
141. (d)	142. (c)	143. (b)	144. (b)	145. (c)	146. (c)	147. (b)	148. (a)	149. (c)	150. (c)